

‘Geloof jij dit?’

De invloed van grammaticale fouten en spelfouten op de beoordeling van de geloofwaardigheid van nieuwsberichten.

Femke van de Laak

Abstract

Het huidige onderzoek heeft onderzocht wat de invloed van grammaticale fouten en spelfouten in een nieuwartikel is op de mate van de geloofwaardigheid. Hierbij is het onderscheid tussen de variabele *CorrectofIncorrect* (met twee condities: fouten aanwezig in het nieuwsartikel versus geen fouten aanwezig in het nieuwsartikel) en het verschil in de variabele *Type Fout* bestudeerd. Zestien participanten van verschillende leeftijden (19 – 65 jaar) met verschillende opleidingsniveau (VMBO – WO) hebben deelgenomen aan het onderzoek. Aan hen werd gevraagd om op een zevenpuntschaal de mate van geloofwaardigheid van vier nieuwsberichten, met drie versies te beoordelen. De versies van de nieuwsartikelen bestonden uit één versie met twee artikelen zonder fouten aanwezig, één versie met grammaticale fouten en één versie met spelfouten. Uit de 2x2 Repeated Measure ANOVA zijn geen significante hoofdeffecten van *CorrectofIncorrect* en *Type Fout* gevonden op de mate van geloofwaardigheid. Eveneens liet de statistische toets geen significant interactie-effect van *CorrectofIncorrect*Type Fout*.

Inleiding

Voor een langere periode houdt het Coronavirus Nederland in de ban. Veel Nederlanders zijn geïnteresseerd in dit onderwerp en lezen zoveel mogelijk artikelen om alle informatie tot zich te nemen. Zo kunnen nieuwslezers lezen dat Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) meldt dat de coronacijfers aan het schuiven zijn, 15 doden en 7 nieuwe ziekenhuisopnames. Volgens het RIVM is de spreiding aan het afnemen en worden er per week minder nieuwe ziekenhuisopnames gemeld (Nederlandse Omroep Stichting [NOS], 2020). In dezelfde periode wordt daarentegen door RTL nieuws (2020) gerapporteerd dat de situatie uit de hand loopt. In ziekenhuizen dreigt de situatie te escaleren en de zorgcapaciteit overbelast te raken. Deze twee nieuwsberichten lijken elkaar tegen te spreken en de informatiestroom over een en het hetzelfde onderwerp is groot.

Het thema Corona is niet het enige onderwerp waar veel over gepubliceerd wordt. Zo tonen de gegevens van De Nederlandse Nieuwsmonitor (2013) aan dat het om ruim 14.900 artikelen gaat die gepubliceerd worden. Dit zou gaan om nieuwsartikelen geschreven door het NRC, Trouw, Algemeen Dagblad, de Volkskrant en De Telegraaf. Deze 14.900 artikelen worden gelezen door een groot deel van de Nederlandse bevolking. Het Stimuleringsfonds voor Journalistiek heeft onderzocht hoeveel nieuwsgebruikers het daadwerkelijk betreft en het blijkt dat Nederland zes miljoen nieuwsgebruikers per dag kent (SVDJ, 2019).

Gezien de groot aantal nieuwsberichten én de zeer groot aantal nieuwsgebruikers is het van belang dat nieuwsartikelen de waarheid spreken en dat de berichten geloofwaardig zijn. Twee nieuwsberichten met hetzelfde onderwerp kunnen immers inhoudelijk sterk van elkaar verschillen. Indien er sprake is van nepnieuws kan dat tot meerdere negatieve gevolgen leiden waaronder het bewust beïnvloeden van meningen en/of standpunten van nieuwsgebruikers (Mediawijshheid, z.j.; NOS, 2017). Hoe bepaal je echter welk artikel geloofwaardig is en welk artikel niet? Dat is een vraag die al jarenlang onderzoekers bezighoudt.

Metzger, Flanagin, Eyal, Lemus, en McCann (2003) hebben onderzoek verricht naar hoe nieuwsgebruikers geloofwaardigheid beoordelen. Allereerst wordt grammatica beschreven als de mate waarin een bericht, bron of medium geloofd kan worden. Metzger et al. (2010) ontdekte in een focusgroep dat mensen informatie evalueren op basis van allerlei heuristieken, oftewel vuistregels. Naamsbekendheid/reputatie (reputation heuristics), de mate van aanbeveling van andere mensen (endorsement heuristics) en het valideren van verschillende informatie (consistency heuristic) werden als aanwijzingen gediend voor de vuistregels. De vierde vuistregel die gedifferentieerd werd, is de expectancy violation heuristic, een vuistregel die betrekking heeft op geschonden verwachtingen. Metzger et al. (2010) beschrijven dit als schendingen van oppervlaktekenmerken van een website zoals grammaticale fouten en spelfouten. Deze fouten zijn onder andere fouten in het gebruik in subject-verbagreement, dubbele ontkenningen en negatieven (Appelman & Bolls, 2011). Deze geschonden verwachtingen leiden tot opwinding en afleiding bij de lezer met als gevolg dat lezers de geloofwaardigheid van de informatie negatiever beoordelen (Metzger et al., 2010). Indien nieuwsartikelen deze fouten bevatten, merken alle nieuwsgebruikers deze fouten wel op?

Grammatica kan op meerdere manieren verwekt worden, namelijk via de centrale of perifere route. Lezers die de centrale route volgen, zijn intensieve lezers die grammaticale fouten sneller ontdekken. Lezer die niet de centrale route bewandelen, kiezen de perifere route. Deze lezers lezen nieuwsartikelen slechts oppervlakkig. Sommige grammatica gerelateerde studies suggereren echter de keuze van verwerking afhangt van modererende factoren (Kloet, Renkema, & Van Wijk, 2003; Appelman & Bolls, 2011).

Ottati, Rhoads, en Grasser (1999) keken naar sportmetaforen waarbij sportfanaten van mening zijn dat deze metaforen bijdragen aan de geloofwaardigheid terwijl de niet sportfanaten deze mening niet deelden. Zij concluderen dat de keuze van verwerking afhangt van interesse. Verschillende studies concluderen dat grammatica zowel via centrale en perifere route verwerkt kan worden, afhankelijk van interesse en relevantie (Appelman & Bolls, 2011).

Spelfouten leiden eveneens tot negatieve gevolgen voor de geloofwaardigheid (Appelman & Bolls, 2011). Spelfouten hebben als oorsprong dat er een overtreding is in de spellingsregels waarbij de auteur een woord onbewust foutief spelt. Een voorbeeld die door OnzeTaal (2011) wordt benoemd zijn foutieve samenstellingen zoals *rug zak* in plaats van *rugzak*. Eerdere onderzoeken toonden aan dat spelfouten 10% van de totale fouten in nieuwsartikelen betreffen. Deze waarde is, ondanks de tegenwoordige beschikking over spellingscheckers, de afgelopen jaren constant gebleven. Met de druk op journalisten om op vaste deadlines nieuwsartikelen naar de redacteurs te sturen is er haast geen tijd om het nieuwsartikel naar een corrector te sturen. Dit maak het checken van het nieuwsbericht bijna onmogelijk waardoor spelfouten in een nieuwsartikel blijven staan (Beede & Mulnix, 2017).

De resultaten van Appelman en Bolls (2011) duiden aan dat artikelen met grammaticale fouten en spelfouten van negatieve invloed zijn op de moeilijkheidsgraad van het leesniveau, het onthouden van de boodschap en tot een verminderde geloofwaardig leiden. Jeong, Li, en Pan (2017) bereiken dezelfde conclusie als Metzger et al. (2010) wat betreft dat grammaticale fouten en spelfouten invloed uitoefenen op de geloofwaardigheid van een schriftelijke tekst. Appelman en Schmierbach (2018) trekken onder andere de conclusie dat de beoordeling van een nieuwbericht significant verminderd indien er minimaal 10 grammaticale fouten aanwezig zijn in een paragraaf van 440 – 460 woorden. In dit onderzoek is echter een tweede studie uitgevoerd waarbij de grammaticale fouten gebaseerd waren op de uitkomsten van een pilotstudie. Hierbij kregen de participanten 25 voorbeelden van grammaticale fouten en moesten vervolgens de vijf meest problematische fouten eruit halen. De resultaten lieten echter geen significant hoofdeffect zien van grammaticale fouten op de beoordeling van de geloofwaardigheid.

Vraagstelling

Kort samengevat laten een groot deel van de wetenschappelijke onderzoeken zien dat grammaticale fouten en spelfouten invloed uitoefenen op de geloofwaardigheid van geschreven artikelen. Alleen een significant hoofdeffect wordt niet altijd gevonden. Bovendien speelt verwerking een belangrijke rol bij het ontdekken van fouten en daardoor de mate van geloofwaardigheid. In eerder onderzoek (Appelman & Schmierbach, 2018) zijn grammaticale fouten en spelfouten samengevoegd om de mate van geloofwaardigheid te beoordelen. Dit onderzoek zal zich verder bezighouden op de invloed van grammaticale fouten en spelfouten op de mate van geloofwaardigheid en daarnaast nog onderscheid maken tussen het verschil van grammaticale fouten of spelfouten op de geloofwaardigheid. Dit zal gemeten worden middels een zevenpuntschaal. De onderzoeksvraag luidt als volgt:

RQ1: Wat is de invloed van grammaticale fouten en spelfouten in een nieuwsbericht op de beoordeling van de geloofwaardigheid op een zevenpuntschaal door Nederlandssprekende volwassenen?

Hypothese

H1 Nederlandssprekende volwassenen beoordelen nieuwsberichten met grammaticale fouten of spelfouten minder geloofwaardig dan correcte nieuwsartikelen.

Methode

Design

Het huidige onderzoek heeft gebruik gemaakt van een 2x2 Repeated Measure Design (within-subject). Er waren twee onafhankelijke variabelen opgesteld: *CorrectOfIncorrect* (met twee condities: fouten aanwezig in het nieuwsartikel en geen fouten aanwezig in het nieuwsartikel) en *Type Fout* (met twee condities: grammaticale fouten en spelfouten). De afhankelijke variabele was de mate van geloofwaardigheid van een nieuwsartikel gemeten middels een zevenpuntschaal.

Het onderzoek betrof een within-subject design, wat inhoudt dat alle participanten alle condities beoordeelden en dat er geen onderscheid gemaakt werd tussen groepen. Voorafgaand aan het onderzoek was er een tabel (Tabel 1) opgesteld met een verdeling van de vier verschillende nieuwsartikelen. Elk afzonderlijk nieuwsartikel kreeg zijn eigen nummer. De tabel maakt inzichtelijk dat iedere participant elk nieuwsartikel aangeboden kreeg en dat per nieuwsartikel één conditie was aangebracht. Deze condities over deze vier nieuwsartikelen betroffen fouten aanwezig in het nieuwsartikel, geen fouten aanwezig in het nieuwsartikel, grammaticale fouten en spelfouten. In totaal beoordeelde dus iedere participanten vier nieuwsartikelen waarbij in ieder afzonderlijk nieuwsartikel één conditie gemeten werd. Tevens was de volgorde van het aanbieden van de nieuwsartikelen bij iedere participanten willekeurig en werden participanten at random toegewezen.

Tabel 1 Verdeling van de vier nieuwsberichten over de participanten.

Participanten	Artikel geen fouten aanwezig	ArtikelGrammaticaleFout	ArtikelSpelfout	Artikel geen fouten aanwezig
1	1	2	3	4
2	2	3	4	1
3	3	4	1	2
4	4	1	2	3
5	1	2	3	4
6	2	3	4	1
7	3	4	1	2
8	4	1	2	3
9	4	3	2	1
10	3	2	1	4
11	2	1	4	3
12	1	4	3	2
14	4	3	2	1
15	2	1	4	3
16	1	4	3	2

Participanten

Er hebben in totaal zestien participanten deelgenomen aan dit onderzoek. Van deze zestien participanten waren er zes man en tien vrouw. De participanten hadden een leeftijd tussen 19 en 65 jaar ($M = 35.25$, $SD = 16,78$). Het opleidingsniveau in deze populatie varieerde van VMBO (LBO/MAVO) tot WO waarbij de meeste participanten een HBO of WO niveau hadden.

De participanten zijn verworven middels de directe omgeving van de onderzoekers vanwege de wereldwijde pandemie. Voorafgaand aan de start van het onderzoek hebben de participanten een toestemmingsverklaring ondertekend. In het toestemmingsverklaring werd vermeld dat de gegevens op een anonieme wijze behandeld zouden worden en dat de participanten het recht hadden om binnen 24 uur na deelname hun gegevens te laten verwijderen. De participanten ontvingen geen vergoeding voor deelname aan het onderzoek. Alvorens het onderzoek waren de participanten niet geïnformeerd over het doel van het onderzoek. Dit maakte de participanten blind voor de desbetreffende grammaticale fouten en spelfouten en de uitkomst van het onderzoek.

Materialen

Om de vraag te beantwoorden wat de invloed was van grammaticale fouten en spelfouten in een nieuwsbericht werd er gevraagd naar en beoordeling van de geloofwaardigheid van de verschillende nieuwsartikelen. In totaal werden er vier nieuwsartikelen geselecteerd met elk drie versies. Versie één bestond uit twee nieuwsartikelen zonder fouten, versie twee betrof een nieuwsartikel met grammaticale fouten en versie drie betrof een nieuwsartikel met spelfouten. Versie één werd tweemaal voorgelegd aan een participant zodat de verhouding geen fouten aanwezig in een nieuwsartikel en wel fouten aanwezig in een nieuwsartikel gelijk bleef. In de versies mét fouten werden de originele nieuwsartikelen herschreven zodat er uiteindelijk zes fouten (grammaticale fouten en spelfouten) te herleiden vielen binnen het nieuwsartikel. Ter verduidelijking zijn de versies in Bijlage 1 opgenomen. De geïncludeerde nieuwartikelen zijn actuele artikelen uit het Algemeen Dagblad (AD), welke gemeen hadden dat zij alle vier hetzelfde onderwerp bevatten, namelijk corona. Eén thema tussen de gekozen nieuwsberichten voorkomt dat het wisselen van nieuwsartikelen niet afleidend werkt.

Procedure

De vragenlijst was middels een digitaal document naar de participanten opgestuurd. Alvorens het beoordelen van de geloofwaardigheid van de nieuwsberichten werd aan de participanten gevraagd hun personalia te noteren. Daarnaast werd aan de participanten gevraagd om de vragenlijst van boven naar onder te beantwoorden zodat de volgorde gewaarborgd bleef. Zoals eerder vermeld moesten de participanten vier versies beoordelen waarbij onder elk nieuwsbericht een zenuwpuntschaal gemarkeerd was om de geloofwaardigheid van dat artikel te beoordelen (1 = ‘helemaal niet mee eens’ en 7 = ‘helemaal mee eens’). Aan het einde van de vragenlijst hadden de participanten de mogelijkheid om andere opvallendheden te noteren. Wanneer de participant de vragenlijst volledig had ingevuld werd er gevraagd om deze terug te sturen naar de onderzoekers. Gemiddeld hadden de participanten vijftien minuten nodig voor het invullen van de vragenlijst. De volledige vragenlijst is opgenomen in Bijlage 2.

Statistische analyse

Om de opgestelde hypothese te analyseren is er een Repeated Measure toegepast. Deze statistische toets levert een bijdrage om de aan- of afwezigheid van hoofdeffecten en interactie effecten van de factor *CorrectOfIncorrect* en factor *Type Fout* te detecteren.

Resultaten

Uit de 2x2 Repeated Measure ANOVA met within-subject factoren *CorrectOfIncorrect* (met twee condities: fouten aanwezig in het nieuwsartikel en geen fouten aanwezig in het nieuwsartikel) en *Type Fout* (met twee condities: grammaticale fouten en spelfouten) met als afhankelijke variabele ‘mate van geloofwaardigheid’ bleek het volgende.

Uit de gegeven kwam voort dat de participanten de gemanipuleerde versies waarbij grammaticale fouten aangebracht waren beoordeelden met een gemiddelde van 4,00 ($SD = 2,48$). Bij de versies met spelfouten verscheen een gemiddelde van 4,31 ($SD = 1,66$). De versies zonder fouten werden tevens beoordeeld door de participanten waarbij ze deze versies met de gemiddelden van 4,56 ($SD = 1,71$) en 4,88 ($SD = 1,96$) beoordelen. Voor een referentie wordt verwezen naar Tabel 3.

Tabel III Descriptive Statistics.

	Mean	Std. Deviation	N
Geenfoutenaanwezig	4,56	1,711	16
Grammaticale fouten aanwezig	4,00	2,477	16
Geenfoutenaanwezig	4,88	1,962	16
Spelfouten aanwezig	4,31	1,662	16

Er bleek geen significant hoofdeffect van *Type Fout* op de mate van geloofwaardigheid, $F(1,15) = .42, p > .05, \eta^2 p = .027$. Tevens ontbrak een significant hoofdeffect van *CorrectofIncorrect* op de mate van geloofwaardigheid, $F(1,15) = 1.07, p > .05, \eta^2 p = .07$. Tot slot verscheen er geen significant interactie effect van *TypeFout*CorrectofIncorrect*, $F(1,15) = .00, p > .05, \eta^2 p = .0$. Bovenstaande resultaten worden bevestigd in Fig. 1.

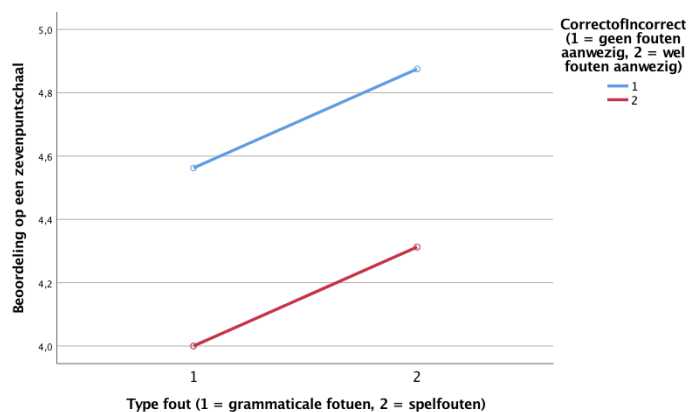

Fig 1. Beoordeling van de geloofwaardigheid van nieuwsartikelen.

Discussie

Voorgaande onderzoeken keken naar de invloed van grammaticale fouten en spelfouten als geheel op de mate van geloofwaardigheid. Het huidige onderzoek had als doelstelling om te beoordelen welke type fout, grammaticale fouten of spelfouten, de meeste invloed had op de mate van geloofwaardigheid van een digitaal nieuwsbericht.

De resultaten wezen uit dat er geen significant hoofdeffect van *CorrectofIncorrect* en *Type Fout* was op de beoordeling van de mate van geloofwaardigheid. Tevens verscheen er geen significant interactie effect van *CorrectofIncorrect*Type Fout* op de afhankelijke variabele. Door de gevonden resultaten is het niet mogelijk te concluderen of er een effect is van de aanwezigheid van spelfouten of grammaticale fouten in de tekst op de mate van geloofwaardigheid. Daarnaast kan uit het andere niet significante hoofdeffect geen conclusie getrokken worden of er een verschil is tussen de type fouten.

Met de gevonden niet significante resultaten is het niet mogelijk om de onderzoeksvraag accuraat te beantwoorden. De opgestelde hypothese kan noch bevestigd worden, noch verworpen worden.

De resultaten zijn grotendeels niet in lijn met de eerder genoemde resultaten uit de wetenschappelijke resultaten in de onderzoeken van Appelman en Bolls (2017), Jeong, Li, en Pa (2017) en Metzger et al. (2010). In deze onderzoeken verscheen namelijk een significant hoofdeffect van grammaticale fouten en spelfouten op de mate van geloofwaardigheid van een nieuwartikelen. De bevindingen van Appelman en Schmierbach (2018) zijn wel in overeenstemming met de resultaten van het huidige onderzoek. Zij vinden ook geen significant hoofdeffect van grammaticale fouten op de beoordeling van de geloofwaardigheid.

Het resultaat van dit onderzoek zou verklaard kunnen worden door de invloed van het onderwerp op de beoordeling van de nieuwsartikelen. Tijdens het opstellen van dit onderzoek is er immers voor gekozen om alle aangeboden artikelen te relateren aan het onderwerp Corona. Uit de studies van Kloet, Renkema, & Van Wijk (2003) en Appelman & Bolls (2011) blijkt echter dat grammatica op meerdere verwerkt kan worden en dat modererende factoren hierbij een rol spelen. De keuze voor de centrale route zou sneller gemaakt zijn indien de participant de relevantie in het artikel zag en interesse had in het onderwerp. Indien de participant de centrale route koos, zou diegene volgens de theorie de tekst aandachtiger lezen en sneller een nieuwsbericht als ongeloofwaardig beoordelen wanneer er fouten aanwezig waren. Wanneer bleek dat een participant geen relevantie zag, las de participant minder aandachtig en kon dit vervolgens invloed uitoefenen op de beoordeling. Een verklaring voor het verschil in beoordeling van spelfouten en grammaticale fouten kan deze theorie niet verklaren.

Het is mogelijk dat het onderwerp als afleider gewerkt heeft aangezien corona momenteel veel in het nieuws is en een participant voornamelijk gericht was op de inhoud van de tekst en niet op de geloofwaardigheid van de tekst. Dit maakt het aannemelijk dat de gemiddelden van de versies zonder fouten en de versies met fouten (grammaticale fouten of spelfouten) niet veel van elkaar verschillen.

Naast de bovenstaande tekortkomingen waren de aantal participanten van dit onderzoek gering. In totaal hebben zestien participanten aan het huidige onderzoek deelgenomen waardoor de betrouwbaarheid van het onderzoek, in twijfel getrokken kan worden. Tevens waren er geen in- en exclusiecriteria opgesteld waaraan de participanten moesten voldoen om deel te kunnen nemen aan het onderzoek. Dit heeft ertoe geleid dat de participanten bestonden uit een diverse groep mensen met verschillende achtergronden. Mogelijke andere factoren zoals dyslexie, taalachterstand, moedertaal en opleidingsniveau konden om die reden niet worden onderzocht. De participanten waren verworven uit de directe omgeving van de onderzoekers. Hierdoor hadden de participanten kennis over de opleiding van de onderzoekers waardoor het mogelijk was dat er participanten bias waren voor de gewenste uitkomst van het onderzoek.

Aangezien de vragenlijst online opgestuurd was, in plaats van dat de vragenlijst door de onderzoeker afgenomen werd, is het onduidelijk hoe aandachtig de participanten aan het opletten waren of welke andere activiteiten zij deden tijdens het invullen van de vragenlijst.

Tot slot hebben de onderzoekers tijdens het opstellen van het onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen prescriptieve grammatica en descriptieve grammatica. De aangeboden grammaticale fouten en spelfouten zijn incorrect volgens de prescriptieve taalregels, maar mogelijk niet incorrect volgens de descriptieve regels.

Mogelijk is dit van invloed geweest op de beoordeling van de geloofwaardigheid. De betrouwbaarheid van het onderzoek kan hierdoor verminderd zijn.

Wegens de eerdergenoemde tegenstrijdige bevindingen is vervolgonderzoek gewenst. Een mogelijk vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op het selecteren van correct aangeboden stimuli. Zoals besproken in de inleiding kan een pilotstudie een bijdrage leveren om correcte grammaticale fouten en spelfouten te selecteren om vervolgens deze te includeren in het onderzoek. Tijdens deze pilotstudie kan het onderscheid tussen prescriptieve en descriptieve grammaticale ook meegewogen worden. Daarnaast zou een groter aantal participanten gewenst zijn tijdens vervolgonderzoek om de betrouwbaarheid te vergroten. Generalisatie van het onderzoek wordt daardoor aannemelijk. Eveneens kan er onderzocht worden wat de invloed is van het aantal fouten in een aangeboden artikel aangezien dit in het huidig onderzoek niet meegenomen is.

Dit onderzoek heeft gebruik gemaakt van een zevenpuntschaal om de beoordeling van de mate van geloofwaardigheid van een nieuwsartikel te beoordelen. Opgemerkt werd dat dat fouten geen invloed uitoefenen op de beoordeling van de mate van geloofwaardigheid van de aangeboden nieuwsartikelen. Grammaticale fouten en spelfouten leiden eveneens tot geen verandering van de beoordeling van de geloofwaardigheid van de nieuwsartikelen. De onderzoeksvraag kan om die reden niet beantwoord worden en de hypothese kan noch bevestigd worden, noch verworpen worden. Vervolgonderzoek is gewenst om de tegenstrijdige bevindingen te onderzoeken. De tekortkomingen kunnen hierin meegenomen worden en er kan verder onderzocht worden hoeveel invloed interesse heeft op de beoordeling.

Referenties

- Appelman, A., & Bolls, P. (2011). Article recall, credibility lower with grammar errors. *Newspaper Research Journal*, 32(2), 50-62.
- Appelman, A., & Schmierbach, M. (2018). Make no mistake? Exploring cognitive and perceptual effects of grammatical errors in news articles. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 95(4), 930-947.
- Bakker, P. (2019). Nederland telt zes miljoen online nieuwsgebruikers per dag. *Stimuleringsfond voor de Journalistiek*. Geraadpleegd van <https://www.svdj.nl/nieuws/zes-miljoen-online-nieuwsgebruik/>
- Beede, P., & Mulnix, M. W. (2017). Grammar, spelling error rates persist in digital news. *Newspaper Research Journal*, 38(3), 316-327.
- Jacobi, C., Schaper, J., Welbers, K., Janssen, K., Denekamp, M., Ruigrok, N. (2013). Minder nieuws voor hetzelfde geld? *De Nieuwsmonitor*. Geraadpleegd van http://nieuwsmonitor.org/wp-content/uploads/Tabloid_juni.pdf
- Jeong, A., Li, H., & Pan, A. J. (2017). A sequential analysis of responses in online debates to postings of students exhibiting high versus low grammar and spelling errors. *Educational Technology Research and Development*, 65(5), 1175-1194.
- Kloet, L., J. Renkema en C. van Wijk (2003), 'Waarom foutloos schrijven? Het effect van taalfouten op tekstwaardering, imago en overtuigingskracht.' In: L. van Waes (ed.), *Studies in taalbeheersing 1*. Assen: Koninklijke Van Gorcum, p. 270-279.
- Mediawijsheid (z.j.) *Nepnieuws*. Geraadpleegd van <https://www.mediawijsheid.nl/nepnieuws/>
- Metzger, M. J., Flanagin, A. J., Eyal, K., Lemus, D. R., & McCann, R. M. (2003). Credibility for the 21st century: Integrating perspectives on source, message, and media credibility in the contemporary media environment. *Annals of the International Communication Association*, 27(1), 293-335.
- Metzger, M. J., Flanagin, A. J., & Medders, R. B. (2010). Social and heuristic approaches to credibility evaluation online. *Journal of communication*, 60(3), 413-439.
- NOS (2017, 24 februari). *Nepnieuws en sociale media als wapen in politieke campagnes*. Geraadpleegd van <https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/12319/artikel/2159802-nepnieuws-en-sociale-media-als-wapen-in-politieke-campagnes>
- NOS (2017, 27 mei). *Coronacijfers van 27 mei: 15 doden en 7 nieuwe ziekenhuisopnames*. Geraadpleegd <https://nos.nl/artikel/2335284-coronacijfers-van-27-mei-15-doden-en-7-nieuwe-ziekenhuisopnames.html>
- OnzeTaal (2011). Typefout, Spelfout, Taalfout. Geraadpleegd van <https://onzetaal.nl/taaladvies/typfout-spelfout-taalfout>
- Ottati, V., Rhoads, S., & Graesser, A. C. (1999). The effect of metaphor on processing style in a persuasion task: A motivational resonance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(4), 688.
- RTL nieuws (2020, 27 mei). *Coronapaniek werkt nepnieuws in de hand*. Geraadpleegd van <https://www.rtlnieuws.nl/tech/artikel/5060921/corona-coronavirus-nepnieuws-nep-fake-news-covid-19>
- Taalbank (2016, 21 november). *Nepnieuws*. Geraadpleegd van <https://www.taalbank.nl/2016/11/21/nepnieuws/>

Bijlagen

Bijlage I Artikelen

C = correcte versie

G = versie met grammaticale fouten

S = versie met spelfouten

Art.1.C.

Inbreker VS eet en drinkt vier dagen lang in wegens corona gesloten restaurant

Een Amerikaanse inbreker liet zichzelf binnen bij een restaurant dat door coronamaatregelen dicht moest blijven. Vier dagen lang deed Luis Angel Ortiz zich tegoed aan eten en drinken. Daarbij verdwenen zeventig flessen drank.

De eigenaar van het restaurant in New Haven in de staat Connecticut ontdekte de inbraak en stelde de politie op de hoogte. Toen agenten arriveerden, zagen ze door het raam een slapende man liggen met een fles rum.

In het restaurant bleek voor duizenden dollars eten en alcoholische dranken verdwenen. In totaal ging het om zeventig flessen, waarvan een groot deel ter plaatse werd genuttigd. Ook verschillende andere spullen bleken gestolen. De inbreker werd opgepakt. Uit beelden van een bewakingscamera bleek dat de man zich al vier dagen eerder voor het eerst toegang had verschaft tot de zaak. De 42-jarige man was al bekend bij de politie.

Art.1.G.

Inbreker VS eet en drinkt vier dagen lang in wegens corona gesloten restaurant

Een Amerikaanse inbreker liet **zich** binnen bij een restaurant dat **omdat** coronamaatregelen dicht moest blijven. Vier dagen lang deed Luis Angel Ortiz zich tegoed aan eten en drinken. Daarbij verdwenen zeventig flessen drank.

De eigenaar van het restaurant in New Haven in de staat Connecticut ontdekte de inbraak en stelde de politie op de hoogte. Toen agenten arriveerden, zagen ze door het raam een slapende man, **welke** liggend lag te slapen met een fles rum.

In het restaurant bleek voor duizenden dollars eten en alcoholische dranken verdwenen. In totaal ging het om zeventig flessen, waarvan een groot deel ter plaatse werd genuttigd. **Voor het enigste** dat hij gestolen had, de zeventig flessen rum, werd hij opgepakt. De eigenaar hoefde zichzelf daarom **niet** zorgen te maken om te geleden schade. **Op** beelden van een bewakingscamera bleek dat de man zich al vier dagen eerder voor het eerst toegang had verschaft tot de zaak. De 42-jarige man was al bekend bij de politie.

Art.1.S.

Inbreker VS eet en drinkt vier dagen lang in wegens corona gesloten restaurant

Een Amerikaanse inbreker liet **zich zelf** binnen bij een restaurant dat door coronamaatregelen dicht moest blijven. Vier dagen lang deed Luis Angel Ortiz zich **te goed** aan eten en drinken. Daarbij verdwenen zeventig flessen drank.

De eigenaar van het restaurant in New Haven in de staat Connecticut **ontdekte** de inbraak en stelde de politie op de hoogte. Toen agenten arriveerden, zagen ze door het raam een slapende man liggen met een fles rum.

In het restaurant bleek voor **duizende** dollars eten en alcoholische dranken verdwenen. In totaal ging het om zeventig flessen, waarvan een groot deel ter plaatse werd **genuttigt**. Ook verschillende andere spullen bleken gestolen. De inbreker werd opgepakt. Uit beelden van een bewakingscamera bleek dat de man zich al vier dagen eerder voor het eerst toegang had verschaft tot de zaak. De **42 jarige** man was al bekend bij de politie.

Art.2.C.

RIVM meldt een van de kleinste 'dinsdagpieken' sinds uitbraak

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) meldt dinsdag 54 nieuwe sterfgevallen, waarmee er sprake is van een van de kleinste 'dinsdagpieken' tot dusver. Het aantal ziekenhuisopnames steeg met 35, het kleinste aantal dat tot dusver is gemeld bij een zogeheten 'dinsdagpiek'.

Op dinsdagen zijn de aantallen vaak groter, vanwege een tragere informatiestroom naar het RIVM door het weekend. Vorige week dinsdag meldde het RIVM 86 sterfgevallen. De aantallen van vorige week kunnen echter ook beïnvloed zijn door Dodenherdenking en Bevrijdingsdag.

Het dodental staat nu op 5.510, terwijl 11.378 Nederlanders zijn opgenomen (geweest) in een ziekenhuis.

De laatste weken brengt het RIVM louter positievere cijfers dan voorheen. In de laatste zestien dagen was er telkens sprake van minder dan honderd nieuwe sterf- en ziektegevallen, met uitzondering van 29 april: toen werden 145 doden gemeld. Dat aantal kan echter zijn beïnvloed door Koningsdag en het weekend.

Art.2.G.

RIVM meldt een van de kleinste 'dinsdagpieken' sinds uitbraak

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) meldt dinsdag 54 nieuwe sterfgevallen, waarmee er sprake is van een van de kleinste 'dinsdagpieken' tot dusver. Het aantal ziekenhuisopnames steeg met 35, het kleinste aantal **wat** tot dusver is gemeld bij een zogeheten 'dinsdagpiek'.

Op dinsdagen zijn de aantallen vaak groter, vanwege een tragere informatiestroom naar het RIVM door het weekend. Vorige week dinsdag meldde het RIVM 86 sterfgevallen. De aantallen van vorige week kunnen echter ook beïnvloed zijn **van** Dodenherdenking en Bevrijdingsdag.

Het dodental staat nu op 5.510, terwijl 11.378 Nederlanders zijn opgenomen (geweest) **bij** een ziekenhuis.

De laatste weken brengt het RIVM louter meer positievere cijfers **als** voorheen. In de laatste zestien dagen was er telkens sprake van minder **als** honderd nieuwe sterf- en ziektegevallen, met uitzondering van 29 april: toen **werd** 145 doden gemeld. Dat aantal kan echter zijn beïnvloed door Koningsdag en het weekend.

Art.2.S.

RIVM **meld een van de kleinste 'dinsdagpieken' sinds uitbraak**

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) **meld** dinsdag 54 nieuwe sterfgevallen, waarmee er sprake is van **één** van de kleinste 'dinsdag-pieken' tot dusver. Het aantal ziekenhuisopnames steeg met 35, het kleinste aantal dat tot dusver is gemeld bij een zogeheten 'dinsdag-piek'.

Op dinsdagen zijn de aantallen vaak groter, vanwege een tragere informatiestroom naar het RIVM door het weekend. Vorige week dinsdag meldde het RIVM 86 sterfgevallen. De aantallen van vorige week kunnen echter ook beïnvloed zijn door **D**oodenherdenking en Bevrijdingsdag.

Het dodental staat nu op 5.510, terwijl 11.378 Nederlanders zijn opgenomen (geweest) in een ziekenhuis.

De laatste weken brengt het RIVM **l**outer positievere cijfers dan voorheen. In de laatste zestien dagen was er telkens sprake van minder dan honderd nieuwe sterf en ziektegevallen, met uitzondering van 29 april: toen werden 145 doden gemeld. Dat aantal kan echter zijn beïnvloed door Koningsdag en het weekend.

Art.3.C.

Wetenschappers: ‘Gewoon praten kan door virusdruppeltjes ook tot besmetting leiden’

Het onderzoek dat woensdag werd gepubliceerd in een gezaghebbend Amerikaans wetenschapsblad, verklaart hoe mensen met geen of weinig symptomen anderen tóch kunnen besmetten, bijvoorbeeld in kantoren, verpleeghuizen of op cruiseschepen. Volgens de betrokken wetenschappers zijn ademdruppeltjes tijdens een gesprek zo klein en licht, dat ze zich veel verder verspreiden en tot wel 14 minuten in de lucht blijven hangen.

Om te zien hoeveel druppels er tijdens een normaal gesprek worden geproduceerd, vroegen onderzoekers van het Amerikaanse National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases en de Universiteit van Pennsylvania, vrijwilligers om de woorden ‘stay healthy’ uit te spreken. De onderzoekers maakten de druppels zichtbaar met laserlicht en een camera in een kartonnen doos waarin de proefpersonen de zin uitspraken.

Uit de scans bleek dat er tijdens het praten ongeveer 2600 kleine druppeltjes per seconde werden geproduceerd. De wetenschappers ontdekten ook dat de hoeveelheid en de grootte van druppeltjes in verschillende volumes werden geproduceerd. Wie harder praat, verspreidt logischerwijs meer én grotere druppels.

Art.3.G.

Wetenschappers: ‘Gewoon praten kan door virusdruppeltjes ook tot besmetting leiden’

Het onderzoek **die** woensdag werd gepubliceerd in een gezaghebbend Amerikaans wetenschapsblad, verklaart hoe mensen met geen of weinig symptomen anderen tóch kunnen besmetten, bijvoorbeeld in kantoren, verpleeghuizen of op cruiseschepen. Volgens de betrokken wetenschappers zijn ademdruppeltjes tijdens een gesprek zo klein en licht, dat **ze zich verspreiden** veel verder en tot wel 14 minuten in de lucht blijven hangen.

Om te zien hoeveel druppels er tijdens een normaal gesprek worden geproduceerd, vroegen onderzoekers van het Amerikaanse National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases en de Universiteit van Pennsylvania, **voor** vrijwilligers om de woorden ‘stay healthy’ uit te spreken. De onderzoekers maakten de druppels zichtbaar met een laserlicht en **een** camera in een kartonnen doos waarin de proefpersonen de zin uitspraken.

Op de scans bleek dat er tijdens het praten ongeveer 2600 kleine druppeltjes per seconde werden geproduceerd. De wetenschappers ontdekten ook dat de hoeveelheid en de grootte van druppeltjes in verschillende volumes werden geproduceerd. Wie harder praat, verspreidt logischerwijs meer druppels én grotere **druppelen**.

Art.3.S.

Wetenschappers: ‘Gewoon praten kan door virusdruppeltjes ook tot besmetting leiden’

Het onderzoek dat woensdag werd **gepubliceert** in een gezaghebbend Amerikaans wetenschapsblad, **verklaard** hoe mensen met geen of weinig symptomen anderen tóch kunnen besmetten, bijvoorbeeld in kantoren, verpleeghuizen of op cruiseschepen. Volgens de betrokken wetenschappers zijn ademdruppeltjes tijdens een gesprek zo klein en licht, dat ze zich veel verder **verspreidden** en tot wel 14 minuten in de lucht blijven hangen.

Om te zien **hoe veel** druppels er tijdens een normaal gesprek worden geproduceerd, vroegen onderzoekers van het Amerikaanse National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases en de Universiteit van Pennsylvania, vrijwilligers om de woorden ‘stay healthy’ uit te spreken. De onderzoekers maakten de druppels zichtbaar met laserlicht en een camera in een kartonnen doos **waar in** de proefpersonen de zin uitspraken.

Uit de scans bleek dat er tijdens het praten ongeveer 2600 kleine druppeltjes per seconde werden geproduceerd. De wetenschappers ontdekten ook dat de hoeveelheid en de grootte van druppeltjes in verschillende **volumnes** werden geproduceerd. Wie harder praat, verspreidt **logischerswijs** meer én grotere druppels.

Art.4.C.

Veel extra doden door mijden zorg; ziekenhuizen krijgen minder doorverwijzingen hartklachten

Tijdens de coronacrisis zijn mogelijk duizenden meer mensen doodgegaan omdat ze geen hulp van artsen hebben ingeroepen voor andere kwalen. Op basis van de registraties van coronadoden door de huisartsen, de verpleeghuizen en gezondheidsdienst RIVM kan namelijk niet de totale oversterfte van de afgelopen weken verklaard worden.

Dat zegt huisartsonderzoeker Marco Blanker van Universitair Medisch Centrum Groningen en het Consortium Onderzoek Huisartsgeneeskunde, dat de coronaregistratie door huisartsen heeft opgezet. Zo kan het zijn dat mensen bijvoorbeeld met hartklachten niet naar de huisarts zijn gegaan omdat ze bang waren er besmet te worden met corona of om de door corona toch al drukke huisarts niet extra te belasten.

Bekend is dat er in deze coronacrisis bijvoorbeeld ook minder ontdekkingen van nieuwe kankergevallen zijn gedaan, omdat mensen een bezoek aan de arts hebben gemeden. Het Nijmeegse Radboudumc en het CWZ bijvoorbeeld zeggen de afgelopen twee maanden heel wat minder doorverwijzingen te hebben gehad van huisartsen van mensen met onder meer hartklachten.

Artikel 4.G.

Veel extra doden door mijden zorg; ziekenhuizen krijgen minder doorverwijzingen hartklachten

Tijdens de coronacrisis zijn **mogelijke** duizenden meer mensen doodgegaan omdat ze geen hulp van artsen hebben ingeroepen voor andere kwalen. Op basis van de registraties van coronadoden door de huisartsen, de verpleeghuizen en gezondheidsdienst RIVM kan namelijk niet verklaard **worden** de totale oversterfte van de afgelopen weken.

Dat zegt huisartsonderzoeker Marco Blanker van Universitair Medisch Centrum Groningen en het Consortium Onderzoek Huisartsgeneeskunde, **dat heeft** de coronaregistratie door huisartsen opgezet. Zo kan het zijn dat mensen bijvoorbeeld met hartklachten niet naar de huisarts zijn gegaan omdat ze bang waren er besmet te worden met corona of om de door corona toch al drukke huisarts niet extra te belasten.

Bekend ook **zijn** dat in deze coronacrisis **ook** minder ontdekkingen van nieuwe kankergevallen zijn gedaan, **vanwege dat** mensen een bezoek aan de arts hebben gemeden. Het Nijmeegse Radboudumc en het CWZ bijvoorbeeld zeggen de afgelopen twee maanden heel wat minder doorverwijzingen te hebben gehad van huisartsen van mensen met onder meer hartklachten.

Artikel 4.S.

Veel extra doden door mijden zorg; ziekenhuizen krijgen minder doorverwijzingen hartklachten

Tijdens de coronacrisis zijn mogelijk duizenden meer mensen **dood gegaan** omdat ze geen hulp van artsen hebben **in geroepen** voor andere kwalen. Op basis van de registraties van coronadoden door de huisartsen, de verpleeghuizen en gezondheidsdienst RIVM kan namelijk niet de totale **oversterfte** van de afgelopen weken verklaard worden.

Dat zegt huisartsonderzoeker Marco Blanker van Universitair Medisch Centrum Groningen en het Consortium Onderzoek Huisartsgeneeskunde, dat de coronaregistratie door huisartsen heeft opgezet. Zo kan het zijn dat mensen bijvoorbeeld met hartklachten niet naar de huisarts zijn gegaan omdat ze bang waren er besmet te worden met corona of om de door corona toch al drukke huisarts niet extra te belasten.

Bekent is dat er in deze coronacrisis bijvoorbeeld ook minder ontdekkingen van nieuwe kankergevallen zijn gedaan, omdat mensen een bezoek aan de arts hebben **gemeden**. Het Nijmeegse Radboudumc en het CWZ bijvoorbeeld zeggen de afgelopen twee maanden heel wat minder doorverwijzingen te hebben gehad van huisartsen van mensen met onder andere hartklachten, en zijn daarover niet **verast**.

Bijlage II Vragenlijst

Onderzoek: Geloofwaardigheid van nieuwsberichten

Beste deelnemer,

Leuk dat u mee wilt werken aan ons onderzoek over de geloofwaardigheid van nieuwsberichten. Het invullen van de vragen kost ongeveer een kwartiertje, en wij zijn hier erg mee geholpen. Al uw gegevens worden anoniem verwerkt en uitsluitend gebruikt voor dit onderzoek. Door mee te doen aan dit onderzoek stemt u ermee in dat u vrijwillig meedoet en dat deelname onbetaald is. U mag op ieder moment stoppen als u dat wil en tot 24 uur na het meedoen met het onderzoek heeft u het recht om uw data te laten verwijderen.

Alvast bedankt!

Tessa van Ewijk, Femke van de Laak, Rosa Boerefijn en Sandra het Lam

Een aantal vragen vooraf...

Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

Wat is uw leeftijd?

.....

Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Basisonderwijs
- VMBO (LBO/MAVO)
- MBO
- HAVO
- VWO
- HBO
- WO
- Anders, namelijk:

Stelling bij nieuwsbericht 1:

Bovenstaand nieuwsbericht is geloofwaardig.

Geef op een schaal van 1 tot 7 aan in hoeverre u het hier mee eens bent.

helemaal niet mee eens 0 0 0 0 0 0 0 helemaal mee eens
 1 2 3 4 5 6 7